

EXPERIÈNCIA D'ESCRITURA

GRAFISME CREATIU

Centre: Escola Sant Miquel
Adreça: c/ de Lluís Domènech i Montaner, 1. Cornellà de Llobregat.
Barcelona
Correu: a8042299@xtec.cat
Responsables activitat: Alba Marco i equip de mestres d'EI i CI
Data de l'experiència: Juny de 2016
ST: Baix Llobregat

1. Contextualització de l'experiència

1.1. Context del centre

L'Escola Sant Miquel és una escola pública de Cornellà de Llobregat. Els seus orígens es remunten a 1955, en què es va fundar gràcies a la iniciativa dels veïns del barri Pedró i de la parròquia de Sant Miquel. Com a promotora i membre activa del CEPEPC, amb la col·laboració de pares i mares, equips de mestres i institucions de l'entorn, l'escola va lluitar per ser escola pública i l'any 1986 va passar definitivament a formar part de la xarxa d'escoles públiques de la Generalitat de Catalunya.

L'escola va néixer amb voluntat integradora, de servir al barri, conscient de la important tasca social que empenia. Fidel al seu esperit, com a projecte viu i en transformació, l'escola que som necessita la participació de tothom.

La reflexió sobre la nostra pràctica, la millora i la innovació és el camí que emprenem per adaptar l'aprenentatge del nostre alumnat a la realitat del moment. L'escola pública Sant Miquel planteja una proposta educativa de qualitat, centrada en l'alumne, inclusiva i aconfessional, respectuosa amb les creences de cada família i oberta al diàleg enriquidor.

1.2. Descripció general de l'activitat

El *grafisme creatiu*¹ és una proposta de treball sistemàtic dels diferents traços que dinamitzem a Educació Infantil com a treball previ de les habilitats que ajudaran els alumnes en el llenguatge escrit. Partim del treball corporal i fusionem CREATIVITAT i GRAFOMOTRICITAT.

Cada grafisme s'introdueix primer de forma vivenciada, a partir del moviment del cos i la seva representació amb diferents plans i materials, amb l'objectiu de reforçar la integració dels patrons motors que caracteritzen els traços exercitats. En una segona sessió es reforça el traç amb exercicis gràfics a partir d'activitats de llenguatge plàstic sobre paper. Volem, així, oferir un enfocament del grafisme més obert, lúdic i respectuós amb el ritme de cada infant.

1.3. Nivell educatiu

La seqüència presentada s'adequa al segon cicle de l'etapa infantil. Els exemples concrets que presentem en aquesta experiència mostren l'entrenament del traç del bucle a P4.

¹ *Grafisme creatiu* és el nom que s'empra a l'escola Sant Miquel per fer referència al conjunt d'activitats d'entrenament dels traços que es presenten en aquesta experiència.

En aquests moments es treballa per ampliar el grafisme creatiu a primer de primària.

1.4. Organització i temporització de l'experiència

- Agrupament: es divideix el grup classe en dos grups heterogenis.
- Temporització: es desenvolupen tres tipus de sessions diferenciades per a cada traç (sessions d'experimentació del patró motor amb el cos, sessions d'experimentació del mateix patró amb les mans i dits i sessions de grafisme creatiu amb un estri gràfic sobre un suport de paper).

1.5. Àrea o matèria

- Descoberta d'un mateix
- Descoberta de l'entorn natural i social
- Intercomunicació i llenguatges

2. Planificació del grafisme creatiu

2.1. Objectius generals

- Situar bé el full
- Situar bé els treballs en el full
- Exercitar el traç programat (reproduir camins, onades...)
- Agafar l'estri correctament
- Diferenciar el palmell de la mà dels dits
- Controlar la pressió del traç sobre el full
- Experimentar amb materials diversos
- Desenvolupar el gust pels colors
- Integrar els patrons motors dels traços gràfics
- Mostrar gust i interès per l'expressió gràfica

2.2. Capacitats / Competències bàsiques

- **Aprendre a ser i actuar de forma cada vegada més autònoma:** progressar en el domini del seu cos, en el moviment i la coordinació.
- **Aprendre a pensar i a comunicar:** aplicar el grafisme a activitats d'expressió plàstica.

- **Aprendre a descobrir i tenir iniciativa:** explorar l'espai físic a través dels recorreguts i la reproducció de camins i trajectòries.
- **Aprendre a conviure i habitar el món:** realitzar activitats amb altres companys, cooperar per resoldre situacions.

2.3. Continguts

Àrea I. La descoberta d'un mateix

Esquema corporal:

- Exercitació dels patrons motors dels traços d'escriptura treballats (inicialment amb moviments de gran progressió –espatlla i colze– per arribar, a poc a poc, a moviments de més petita progressió –canell i dits–). En el cas concret del bucle, farem moviments de rotació ascendents i descendents i de translació amb creuament de l'eix corporal a partir de moviments d'espatlla (molt amplis en espais molt grans; poc precisos) i moviments de colze.
- Estimulació del to muscular, la força, la coordinació i dissociació de moviments, la velocitat, la lateralitat i la localització dels moviments.

Percepció

- Exercicis percepció espacial: esquerra/dreta, a prop/lluny, gran/petit, dins/fora, figura/fons, obert/tancat, sentit de rotació, proporció, ordre, creuament...

Coordinació visomanual

- Exercicis d'experimentació: direccionalitat esquerra-dreta, sentits de rotació, creuament de línies, tancament de línies i formes, traços paral·lels.
- Manipulació ajustada als diferents estris (adequació del to i la força necessàries per a cada estri).

Àrea II. La descoberta de l'entorn natural i social

Noció d'espai i de temps:

- Espai: sobre/sota; dins/fora; dalt/baix; esquerra/dreta; davant/darrere, amunt/avall, inici/final, obert/tancat, al voltant, encreuat...
- Temps: abans/després, primer, en acabar/al final.
- Superfície: pla horitzontal i pla vertical.

Àrea III. Intercomunicació i llenguatges

Representació:

- Aplicació dels traços treballats sistemàticament per fer representacions de manera creativa i experimentant amb diferents materials, suports, colors, mides o formats.

Experimentació i expressió gràfica:

- Exploració amb diferents instruments (amb variacions de gruix i pes): llapis, retoladors, guixos, ceres, pantalles digitals...
- Experimentació amb tècniques plàstiques (pintura i dibuix) treballant l'alfabet visual: punt, línia, taca, color, textura...

Comprensió i expressió oral:

- Integració del lèxic i les estructures lingüístiques vinculades a l'exercitació dels traços i dels patrons motors (a partir dels substantius introduïts, les accions verbalitzades mentre s'executa el traç, els adjectius qualificatius o el termes comparatius aplicats...).

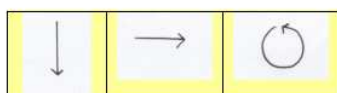
Exemples: *pintar, repassar, resseguir, girar, pujar, baixar, pastar, trenar..., més gran, més petit, més allargat, dins, fora, amunt, avall, al voltant, per davant, per darrere...*).

2.4. Seqüència de treball

Mostra dels traços que s'experimenten classificats per curs i trimestre.

P3

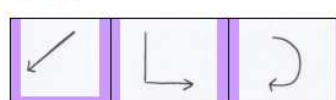
1r Trimestre

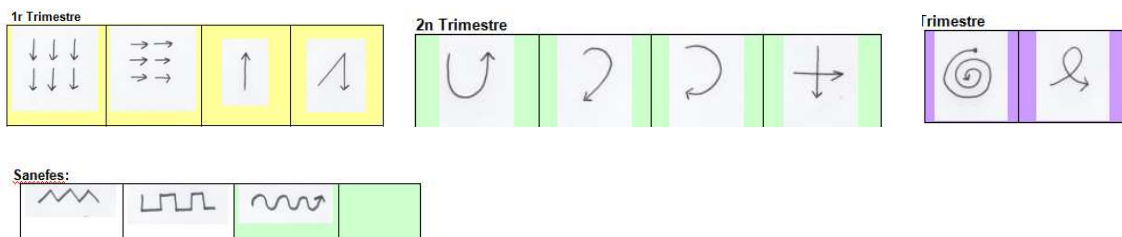
2n Trimestre

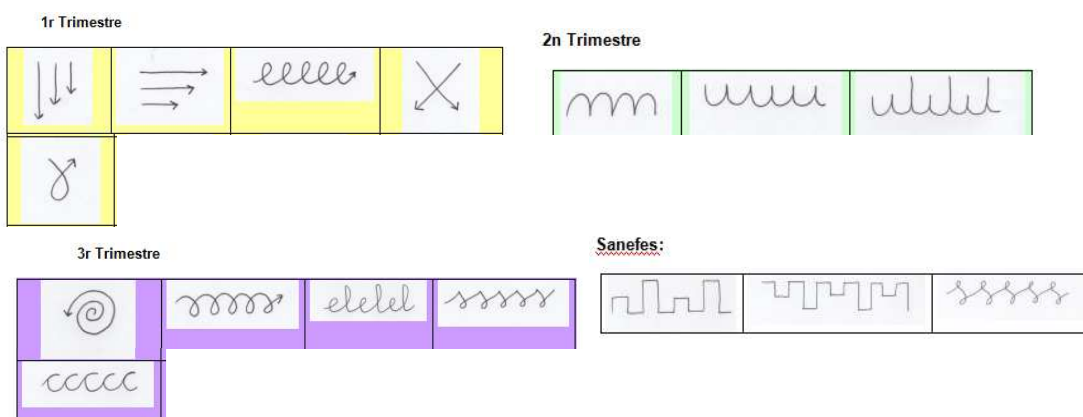
3r Trimestre

P4

P5

2.5. Indicadors d'observació

(Caldrà seleccionar els indicadors en funció de l'edat i de les característiques evolutives de l'infant.)

- Fa el traç d'esquerra a dreta.
- Fa el traç de dalt a baix.
- Té la lateralitat definida.
- Distribueix el treball en el paper de manera equilibrada.
- Agafa l'estri correctament.
- Utilitza colors variats.
- Encreua línies de manera deliberada.
- Tanca figures de manera deliberada (quadrat, cercle).
- Reprodueix línies paral·leles.
- Gaudeix de les activitats plàstiques.
- Expressa oralment el recorregut del traç.
- Expressa preferències pels diferents estris.
- Coneix l'objectiu d'aprenentatge de les activitats.
- Valora el seu progrés de manera positiva.
- Accepta orientacions i propostes de millora.
- Reprodueix correctament el traç entrenat en diferents formats (superfícies grans i petites, en el pla vertical i en el pla horitzontal).

3. Desenvolupament de l'experiència

En aquesta proposta es recull l'exemple de l'aplicació del bucle a P4.

Per a cada traç, es preveuen activitats de treball classificades en tres tipus de sessió. Cal puntualitzar que, a totes les activitats, cal insistir en el reforç de l'expressió oral, de manera que els infants verbalitzin el recorregut mentre el fan. Per exemple: «De dalt a baix», «Per davant i per darrere», «Giro i faig un bucle»...

SESSIÓ 1. Treball corporal

Organització. Mig grup en desdoblament. Sessió dirigida en la qual la mestra va proposant les activitats i els infants les van fent d'un en un. Seguiríem la seqüència següent:

1. **Treball del cos en relació amb l'espai:** fer el recorregut amb el desplaçament del propi cos en un espai gran. Per facilitar la interiorització del recorregut distribuïrem objectes en l'espai, que serviran com a punts de referència per als infants: objectes o els mateixos companys asseguts o drets...

En un primer moment els alumnes observen la mestra mentre fa el recorregut i el verbalitza en veu alta. Tot seguit, els nens i nenes tracen el mateix recorregut seguint la mestra. A continuació, reproduïxen el recorregut individualment.

Observació del recorregut i comentari sobre dubtes.

La mestra reproduceix el recorregut mentre verbalitza el que fa en veu alta.

Mestra i nens reproduceixen el recorregut mentre el verbalitzen en veu alta («Giro pel davant i giro pel darrere»).

Mestra i nens reproduceixen el recorregut mentre el verbalitzen en veu alta («Miro l'esquena i miro els ulls»).

Nens i nenes que reproduïxen el recorregut individualment mentre segueixen les instruccions de la mestra («miro l'esquena i miro els ulls»).

2. **Treball del cos en relació amb objectes:** un cop interioritzat el moviment, els nens han de resseguir el recorregut amb un cotxe, una corda, serpentes, un pal de fregar humit que deixa rastre...

La mestra recorda el moviment en veu alta mentre reproduïx el recorregut.

Nens i nenes que reproduïxen el recorregut amb un objecte.

SESSIÓ 2. Experimentació i representació gràfica

Organització. Mig grup en desdoblament. A l'aula, el material està organitzat per racons de treball on els alumnes es distribueixen lliurement. Cada cert temps se'ls demana que canviïn de racó. Al final de la sessió tots han passat per totes les activitats. Haurà d'haver-hi com a mínim una activitat de cada bloc descrit a la sessió.

3. **Treball del traç amb la mà com a estri:** reproduir el traç vivenciat amb el cos a partir d'activitats diverses com ara:

- Traçar el moviment indicat en l'aire, movent l'espatlla, el colze i el canell. En els moviments d'espatlla, vigilar que travessin l'eix corporal. Poden resseguir a distància un model a la pissarra o en un mural.
- Dibuixar amb la mà o amb el dit índex directament sobre farina, sorra, serradures... o bé resseguir o esborrar un traç a la pissarra.
- Fer xurros de plastilina o fang per reproduir el grafisme i repassar-lo amb el dit per sobre.
- ...

Els alumnes tracen el bucle amb el dit en una safata de sorra.

Els alumnes manipulen un cordill per fer el bucle i després resseguir-lo amb el dit.

4. **Treball amb estris:** reproduir el grafisme amb un estri sobre les serradures, la pissarra, paper... Convé fer-ho primer en espais i amb estris grans: paper gran i retolador gruixut. Progressivament s'anirà reduint l'espai i l'estri (paper normal i retolador normal, *plastidecor*, llapis...).

Els alumnes tracen el recorregut treballat a la pissarra amb el suport d'obstacles de referència.

5. **Treball del mateix traç en horitzontal i en vertical:** fem recorreguts d'una banda a l'altra de la pissarra o d'una paret o taula llarga folrada amb paper d'embalar, o recorreguts a terra amb guix...

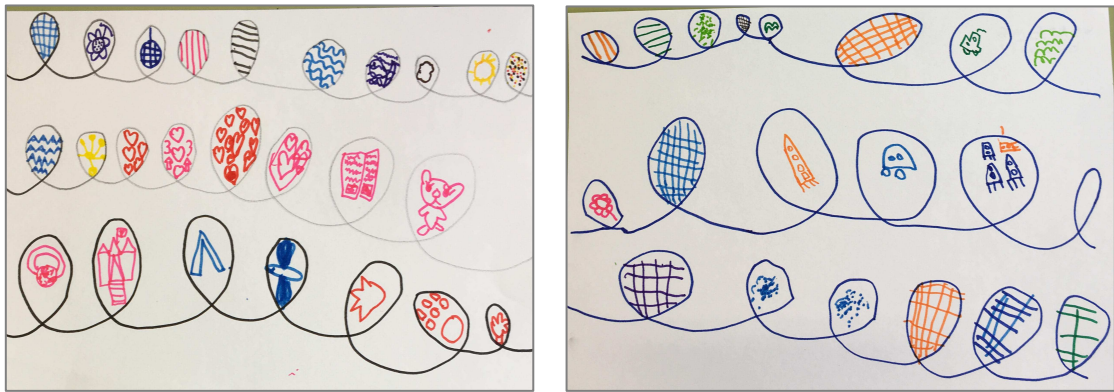
Entretèniment gràfic reproduint el traç vivenciat i experimentat amb la mà i els diferents estris.

SESSIÓ 3. Grafisme creatiu

Organització: Mig grup en desdoblament. Treball individual.

Treball de grafisme creatiu: exercitació conscient dels traços prèviament entrenats amb propostes de grafisme creatiu que combinen el recorregut amb l'expressió plàstica i amb l'objectiu de consolidar-ne el traç. Es verbalitzen les pautes necessàries perquè l'infant se senti segur i se'n mostra un exemple.

Els infants fan la seva creació a partir d'aquestes orientacions i dels materials de plàstica que se'ls ha proporcionat: ceres, pintura, retoladors, guixos de colors... El mestre corregeix la linealitat si s'escau.

Mostra de grafismes creatius amb el traç del bucle.

Mostra de grafismes creatius diversos.

5. Materials

Sessió 1. Cons, cordes, cotxes i camions petits, serpentines, pal de fregar i galledes, piques, peces de construcció, cadires.

Sessió 2. Paper d'embalar, paper dinA3, esponges humides, safates amb farina o sorra, ceres, cordills, plastilina, cadenes, retoladors, colors, pintura i pinzells, guixos, guixos gruixuts, pissarra...

Sessió 3. Fulls DinA3, retoladors, pintura i pinzells, gomets, fulles seques, retalls de revista. A P5 el treball de grafisme creatiu es fa amb DinA4.

6. Galeria

Vídeos d'exemplificació:

1. Treball del cos en relació amb l'espai.
2. Treball del cos en relació amb objectes.
3. Treball amb estris (traç vertical).
4. Treball amb estris (traç horitzontal).

7. Bibliografia recomanada

Giselle Calmy (1976). *La educación del gesto gráfico*. Barcelona: Fontanella.